

meæ, ut contempler delectationem Domini,
 & ^a protegar templum ejus. Et Ne avertas
 faciem tuam à me. Et Desiderat & deficit
 anima mea in atria Domini. Illas voces ^b
 habuerit, qui oculos non audebat levare in
 cælum; & quæ rigabat lacrymis pedes ad im-
 petrandam veniam gravium peccatorum: has
 autem tu habeto, quæ sollicita es ea quæ sunt
 Domini, ut sis sancta & corpore & spiritu.
 Illis vocibus comitatur timor qui tormentum
 habet, quem perfecta caritas foras mittit: his
 autem vocibus comitatur timor Domini castus
 permanens in sæculum sæculi. Et utrique ge-
 neri dicendum est: *Noli altum sapere, sed
 time*; ut homo nec de peccatorum suorum
 defensione, nec de justitiæ præsumptione se ex-
 tollat. Nam & ipse Paulus, qui dicit: *Non
 enim accepistis spiritum servitutis iterum
 in timorem*; tamen timore comite caritatis ait:
Cum timore & tremore multo fui ad vos; &
 ea sententia quam commemoravi, ne adversus
 fractos oleæ ramos insertus superbiret oleas-
 ter, ipse usus est, dicens: *Noli altum sape-
 re, sed time*; ipse omnia membra Christi
 generaliter admonens, ait: *Cum timore &
 tremore vestram ipsorum salutem operamini;*
*Deus est enim qui operatur in vobis & vel-
 le & operari pro bona voluntate*; ne ad ve-
 tus Testamentum videatur pertinere quod scrip-
 tum est: *Servite Domino in timore, & ex-
 sultate ei cum tremore.*

40. ET quæ magis membra corporis sanc-
 ti,

CAPUT
 XXXIX.
 Spiritus
 sancti lo-
 cus cor hu-
 miliatum.

^a Editi, *protegar à templo ejus*. At MSS. hic & in Enar-
 ratione Psalmi 26. *templum ejus*: & loco *protegar*, plerique
 habent *protegi*.

^b Editi, *non habuerat*. Castigantur à MSS.

ti, quod est Ecclesia, curare debent, ut su-
 per ea requiescat Spiritus sanctus, quam vir-
 ginalem profitentia sanctitatem? Quomodo au-
 tem requiescit ubi non invenit locum suum?
 Quid aliud quam cor humiliatum quod im-
 pleat, non unde resiliat; quod erigat, non
 quod deprimat? Cum apertissimè dictum sit:
*Super quem requiescet Spiritus meus? Su-
 per humilem & quietum & trementem verba
 mea*. Jam justè vivis, jam piè vivis, pudicè,
 sanctè, virginali castitate vivis: adhuc tamen
 hinc vivis, & non humiliaris audiendo: *Num-
 quid non tentatio est vita humana super
 terram?* Non te à præfidenti elatione rever-
 berat: *Væ mundo ab scandalis?* Non con-
 tremiscis, ne deputeris in multis quorum re-
 frigescit caritas, quoniam abundat iniquitas?
 Non percutis pectus, cum audis: *Quapropter
 qui se putat stare, videat ne cadat?* In-
 ter hæc divina monita & humana pericula, ita-
 ne adhuc virginibus sanctis humilitatem per-
 suadere laboramus?

41. AN verò propter aliud credendum est,
 permittere Deum ut misceantur numero pro-
 fessionis vestræ multi & multæ casuri & casu-
 ræ, nisi ut his cadentibus timor vester augeatur,
 quo superbia comprimatur; quam sic
 odit Deus, ut contra hanc unam se tantum
 humiliaret Altissimus? Nisi fortè re vera ideo
 minus timebis, magisque inflaberis, ut modi-
 cum diligas eum, qui te tantum dilexit, ut
 traderet semetipsum pro te, quia modicum
 tibi dimisit, viventi videlicet à pueritia reli-
 giosè, pudicè ^b, pia castitate, illibata virgi-
 ni-

Justis ex
 cadendi pe-
 riculo ratio se se
 humiliandi.
 Job. 7. 1.
 Matth. 18.
 7.
 Matth. 24.
 12.
 I. Cor. 10
 12.

CAP. XL.
 Justis mis-
 centur ca-
 suri, ut ex
 horum casu
 timor
 augeatur.

Gal. 2. 20.

b

^a In MSS. *caveat*.

^b Sola editio Lov. *piè, castè*.

Justus non
putet modi-
cium sibi
dimissum,
ut modi-
cium dili-
gat.

Rom. 10. 3.

Epher. 2. 8.
Sc.

Dimissum
deputet
quidquid
mali à se
non est
commis-
sum.

Ps. 24. 15.

Ps. 126. 1.

1. Cor. 7. 7.

1. Cor. 12.
11.

Rom. 9. 14.

nitate. Quasi verò non tu multo ardentius diligerere debeas eum, qui flagitiosis ad se conversis quæcumque dimisit, in ea te cadere non permisit? Aut verò ille Pharisæus, qui propterea modicum diligebat, quia modicum sibi dimitti existimabat, ob aliud hoc errore cæcabatur, nisi quia ignorans Dei justitiam, & suam quærens constituere, justitiæ Dei subiectus non erat? Vos autem, genus electum, & in electis electius, virginei chori sequentes agnum, etiam vos gratia salvi facti estis per fidem: & hoc non ex vobis, sed Dei donum est; non eæ operibus, ne fortè quis extollatur. Ipsius enim sumus figmentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus. Ergone hunc quanto ejus donis ornatiores estis, tanto minùs amabitis? Averterit tam horrendam ipse dementiam. Proinde quoniam verum Veritas dixit, quòd ille cui modicum dimittitur, modicum diligit; vos ut ardentissimè diligatis, cui diligendo à conjugiorum nexibus liberi vacatis, deputate vobis tamquam omninò dimissum, quidquid mali à vobis non est illo rege commissum. Oculi enim vestri semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes vestros. Et Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilavit qui custodit eam. Et de ipsa continentia loquens Apostolus ait: Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum habet à Deo, alius sic, alius autem sic. Quis ergo donat ista? Quis distribuit propria unicuique sicut vult? Nempe Deus, apud quem non est iniquitas. Ac per hoc qua æquitate ille faciat alios sic, alios autem sic, homini nosse aut impossibile, aut omnino diffi-

ci-

eile est: quin tamen æquitate faciat, dubitare fas non est. Quid itaque habes quod non accepisti? Aut qua perversitate minùs diligis, à quo amplius accepisti?

42. QUAPROPTER hæc prima sit induendæ humilitatis cogitatio, ne à se sibi putet esse Dei virgo quòd talis est, ac non potius hoc donum optimum desuper descendere à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec momenti obumbratio. Ita enim non putabit modicum sibi esse dimissum, ut modicum diligit, & ignorans Dei justitiam, ac suam volens constituere, justitiæ Dei non subjiatur. In quo vitio erat Simon ille, quem superavit mulier cui dimissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Sed cautius & verius cogitabit, OMNIA PECCATA SIC HABENDA tamquam dimittantur, à quibus Deus custodit ne committantur. Testes sunt voces piarum deprecationum in Scripturis sanctis, quibus ostenditur, ea ipsa quæ præcipiuntur à Deo, non fieri nisi dante atque adjuvante qui præcipit. Mendaciter enim petuntur, si ea non adjuvante ejus gratia facere possemus. Quid tam generaliter maximèque præcipitur, quàm obedientia qua custodiuntur mandata Dei? Et tamen hæc invenimus optari. Tu, inquit, præcepisti mandata tua custodiri nimis. Deinde sequitur: Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas justificationes tuas: tunc non confundar, dum inspicio in omnia mandata tua. Quod Deum præcepisse supra posuit, hoc ut à se impleretur optavit. Hoc fit utique ne peccetur: quòd si peccatum fuerit, præcipitur ut poeniteat, ne defen-

TOM. VI.

a Sic MSS. At editi, ut in se impleretur.

CAP. XLI.
Prima hu-
militatis
cogitatio,
virginita-
tem habe-
ri ex Dei
dono.
Fac. 1. 17.
Rom. 10. 3.

Lucæ 7. 40.

Præcepta
non fieri
nisi eodan-
te qui præ-
cipit.

Psal. 118.
4. Sc.

a
Obedientia
& poeni-
tentia pa-
riter dona
Dei.

Ps. 140. 3.
& 4.

sione & excusatione peccati pereat superbiendo qui fecit, dum non vult poenitendo perire quod fecit. Etiam hoc à Deo petitur, ut intelligatur non fieri, nisi eo præstante à quo petitur. *Pone, inquit, Domine, custodiam oris meo, & ostium continentiae circum labia mea: ne declines cor meum in verba maligna, ad excusandum excusationes in peccatis, cum hominibus operantibus iniquitatem.* Si ergo & obedientia qua ejus mandata servamus, & poenitentia qua peccata nostra non excusamus, sed accusamus, optatur & petitur; manifestum est, quia cum fit, illo dante habetur, illo adjuvante completur. Apertiùs etiam dicitur propter obedientiam: *A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet.* Et de poenitentia dicit Apostolus: *Ne fortè det illis Deus poenitentiam.*

Ps. 36. 23.

2. Tim. 2.
25.

Sap. 8. 21.

Continentia item & sapientia non nisi à Deo præstantur.

* CAPUT
XLII.

Psal. 145.
8.

Ps. 18. 8.

Fac. 1. 5.

Mat. 25. 4.

Rom. 12.
16.

Job. 28. 28.

1. Cor. 4. 7.

Rom. 11.
20.

43. De ipsa etiam continentia nonne apertissimè dictum est: *Et cum scirem quia nemo potest esse continens nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiae, scire cujus esset hoc donum? * SED fortè continentia donum Dei est, sapientiam verò sibi ipse homo præstat, qua illud donum non suum, sed Dei esse cognoscat.* Imò *Dominus sapientes facit cæcos: & Testimonium Domini fidele sapientiam præstat parvulis: & Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere, & dabitur ei.* Sapientes autem esse virgines decet, ne lampades earum extinguantur. Quomodo sapientes, nisi *non alta sapientes, sed humilibus consentientes? Dixit enim homini ipsa Sapientia: Ecce pietas est sapientia.* Si ergo nihil habes quod non accepisti; *noli alium sapere, sed time.* Et noli modicum di-

diligere, quasi à quo tibi modicum dimissum est: sed potius multum dilige, à quo tibi multum attributum est. Si enim diligit, cui donatum est ne redderet; quanto magis debet diligere, cui donatum est ut haberet? Nam & quisquis ab initio pudicus permanet, ab illo regitur; & quisquis ex impudico pudicus fit, ab illo corrigitur; & quisquis usque in finem impudicus est, ab illo deseritur. Hoc autem ille occulto judicio facere potest, iniquo non potest: & fortasse ideo latet, ut plus timeatur, & minus superbiatur.

44. DEINDE jam sciens homo, gratia Dei se esse quod est, non incidat in alium superbix laqueum, ut de ipsa Dei gratia se extollendo spernat ceteros. Quo vitio à alius ille pharisæus, & de bonis quæ habebat Deo gratias agebat, & tamen se super publicanum peccata confitentem extollebat. Quid igitur faciat virgo, quid cogitet, ne se extollat super eos vel eas, quæ hoc tam magno dono carent? Neque enim simulare debet humilitatem, sed exhibere: nam simulatio humilitatis major superbia est. Idcirco Scriptura volens ostendere veracem humilitatem esse oportere, cum dixisset: *Quanto magnus es, tanto humilia te in omnibus;* mox quoque subdidit, *& coram Deo invenies gratiam;* utique ubi se fallaciter humiliare non posset.

45. PROINDE quid dicemus? Estne aliquid quod virgo Dei veraciter cogitet, unde se fideli mulieri, non tantum viduæ, verum etiam conjugatæ præferre non audeat? Non ego reprobam dico: nam quis nesciat obedientem mulierem inobedienti virgini præ-

EE 2

a Nonnulli MSS. aitut.

CAPUT
XLIII.

De ipso Dei dono ne se extollant virgines.

Lucæ 18.
II.

Ecclesi. 3.
20.

CAPUT
XLIV.

Quid cogitandum virgini, ut veraciter se non audeat mulieri vel conjugatæ præferre.

nendam? Sed cum ambæ sunt obediens præceptis Dei, itane trepidabit sanctam virginitatem etiam castis nuptiis, & continentiam præferre connubio, fructum centenum præire triceno? Imò verò non dubitet hanc rem illi rei præponere. Hæc tamen vel hæc virgo obediens & Deum timens, illi vel illi mulieri obediens & Deum timenti se anteferre non audeat: alioquin non erit humilis, & *Deus superbis resistit*. Quid ergo cogitabit? Occulta scilicet dona Dei, quæ non nisi a interrogatione tentationis, etiam in semetipso, unicuique declarat. Ut enim cetera taceam, unde scit virgo, quamvis sollicita quæ sunt Domini, quomodo placeat Domino, ne fortè propter aliquam sibi incognitam mentis infirmitatem, nondum sit matura martyrio, illa verò mulier cui se præferre gestiebat, jam possit bibere calicem dominicæ humilitatis, quem prius bibendum discipulis amatoribus sublimitatis opposuit? Unde, inquam, scit, ne fortè ipsa nondum sit ^bThecla, jam sit illa Crispina? * CERTE nisi adsit tentatio, nulla doni hujus fit demonstratio.

Fac. 4. 6.

a

1. Cor. 7.

32.

Matt. 20.

22.

b
* CAPUT
XLV.

Fructus
centenus,
sexagenus,
& tricenus
variè intel-
lectus.

c

49. Hoc autem tam magnum est, ut eum fructum centenum ^c quidam intelligant. Perhi-

a Editi, quæ non nisi interrogatione tentationis etiam semetipsum unicuique declarant. Castigantur ex MSS.

b Thecla virgo percelebris, quæ sub Nerone ignes pro Christo ac bestias vicit. Crispina verò mulier Thagarensis (sic ejus Acta in Theodericensi MS. fortè pro Thagastensis vel Thagurensis) gladio percussa est Thebestæ in Africa sub Diocleciano & Maximiniano, Anulino proconsule. Inde rursus in Sermonè 354. ad Continentes, n. 5. Cogitate, ait, persecutionis tempore non solum Agnem fuisse coronatam virginem, sed & Crispinam mulierem: & forte, quod non dubitatur, aliqui tunc de continentibus defecerunt, & multi de conjugatis pugnaverunt atque vicerunt.

c Hanc sententiam refert Hieronymus, sed aliam ipse in lib. 1. contra Jovinianum, & in Matth. 13. eligit, quæ

hibet enim præclarissimum testimonium ecclesiastica auctoritas, in qua fidelibus notum est, quo a loco Martyres, & quo defunctæ sanctimoniales ad altaris sacramenta recitentur. Sed quid significet fecunditatis illa diversitas, viderint qui hæc meliùs quàm nos intelligunt; sive virginalis vita in centeno fructu sit, in sexageno vidualis, in triceno autem conjugalis: sive centena fertilitas martyrio potius imputetur, sexagena continentia, tricena connubio; sive virginitas accedente martyrio centenum fructum impleat, sola verò in sexageno sit, conjugati autem tricenum ferentes ad sexagenum perveniant si martyres fuerint; sive quòd probabilius mihi videtur, quoniam divinæ gratiæ multa sunt munera, & est aliud aliò majus ac melius, unde dicit Apostolus: *b Æmulamini autem dona meliora*; intelligendum est plura esse, quàm ut in tres differentias distribui possint. Primum ne continentiam vidualem aut in nullo fructu constituamus, aut ad conjugalis pudicitia meriti deponamus, aut virginali gloria coæquemus; aut coronam martyrii vel in habitu animi, etiamsi desit tentationis examen, vel in ipsa passionis experientia constitutam, cuilibet illarum trium castitati sine ullo incremento fertilitatis accedere existimemus. Deinde ubi ponimus, quòd multi ac multæ ita custodiant continentiam virginalem, ut tamen non faciant quæ Dominus ait: *Si vis esse perfectus, va-*

Mat. 13. 8.

I. Cor. 12.

31.

Matth. 19.

21.

EE 3

quæ videlicet centesimum fructum virginibus, sexagesimum viduis, & trigesimum castis conjugatis deputat.

a Huc pertinet illud in Sermonè 159. n. 1. Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipsis oratur: pro ceteris autem commemoratis defunctis oratur.

b Omnes MSS. Imitamini.

Vita communis sanctimoniam excellentior.

Act. 2. 44.

et 4. 32.

* CAPUT XLVI.

Mat. 13. 8.

Lucæ 8. 9.

Ut non infletur virgo, cogitet se forte non posse pro Christo pati, quod possit conjugata.

* CAPUT XLVII.

de, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & veni, sequere me; nec audeant eorum cohabitationi sociari, in quibus nemo dicit aliquid proprium, sed sunt eis omnia communia? Nihil ne putamus fructificationis accedere virginibus Dei, cum hoc faciunt? Aut sine ullo fructu esse virgines Dei, etiamsi hoc non faciunt? * MULTA ergo sunt dona, & aliis alia clariora ac superiora, singulis singula. Et aliquando alter fructuosus est donis paucioribus, sed potioribus; alter inferioribus, sed pluribus. Et quemadmodum inter se vel coæquentur vel distinguantur in accipiendis æternis honoribus, quis hominum audeat judicare? Dum tamen constet & multa esse ista diversa, & non ad præsens tempus, sed in æternum prodesse meliora. Sed Dominum tres arbitror voluisse fructificationis commemorare differentias, ceteras intelligentibus reliquisse. Nam & alius Evangelista solum commemoravit centuplum: numquid ideo putandus est alia duo vel improbasse vel ignorasse, ac non potius intelligenda reliquisse?

47. Sed ut dicere cœperam; sive centenus fructus sit Deo devota virginitas, sive alio aliquo modo, vel quem commemoravimus, vel quem non commemoravimus, sit illa fertilitatis intelligenda distantia; nemo tamen, quantum puto, ausus fuerit virginitatem præferre martyrio, ac nemo dubitaverit hoc donum occultum esse, si examinatrix desit tentatio. * HABET itaque virgo quod cogitet quod ei prosit ad servandam humilitatem, ne violet illam quæ supereminet donis omnibus caritatem, sine qua utique quæcumque alia vel pauca vel plura vel magna vel parva habuerit, nihil est. Habet, inquam, quod cogitet ut non in-

infletur, non æmuletur; ita se scilicet bonum virginali conjugali bono multo amplius & melius profiteri, ut tamen nesciat utrum illa vel illa conjugata jam pati pro Christo possit, adhuc verò ipsa non possit, & in hoc ei parcat, quia infirmitas ejus tentatione non interrogatur. *Fidelis enim Deus*, ait Apostolus, *qui non vos permittit tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, ut possitis sustinere.* Fortassis ergo illi vel illæ conjugalis vitæ retinentes in suo genere laudabilem modum, jam possint contra inimicum ad iniquitatem cogentem etiam laniatu viscerum & effusione sanguinis dimicare; illi autem vel illæ à pueritia continentes, seque castrantes propter regnum cælorum, nondum tamen valeant talia vel pro justitia vel pro ipsa pudicitia sustinere. Aliud est enim pro veritate ac proposito sancto non consentire suadenti atque blandienti, aliud non cedere etiam torquenti atque ferienti. Latent ista in facultatibus & viribus animorum, a tentatione panduntur, experientia propalantur. Ut ergo quisque non infletur, ex eo quod se pervidet posse, humiliter cogitet quòd ignorat aliquid præstantius se fortasse non posse; aliquos autem qui illud quò sibi gloriosè notus est, nec habent nec profitentur, hoc quod ipse non potest posse. Ita servabitur non fallaci, sed veraci humilitate: *Honore mutuo prævenientes: & Alter alterum existimantes superiorem sibi.*

48. QUID jam dicam de ipsa cautela & vigilantia non peccandi? *Quis gloriabitur casum se habere cor? Aut quis gloriabitur mundum*

EE 4

a Er. & aliquot MSS. tentata panduntur, experta propalantur.

I. Cor. 10. 13.

Rom. 12. 10. Phil. 2. 3.

CAPUT XLVIII. Alia humilitatis occasio, quòd nullus hic sit sine peccato.

Prov. 20.9. dum se esse à peccato? Integra est quidem
Job. 25.4. ab utero matris sancta virginitas: sed nemo,
 inquit, mundus in conspectu tuo, nec infans
 cujus est unius diei vita super terram. Ser-
 vatur & in fide inviolata quædam castitas vir-
 ginalis, qua Ecclesia uni viro virgo casta co-
 aptatur: sed ille unus vir, non tantum fide-
 les mente & corpore virgines, sed om-
 nes omnino christianos ab spiritualibus usque
 ad carnales, ab Apostolis usque ad ultimos
 pœnitentes, tamquam à summis calorum us-
 que ad terminos eorum, docuit orare, & in
 ipsa oratione dicere admonuit: *Et dimitte*
nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus
debitoribus nostris; ubi per hoc quod peti-
 mus, quid etiam nos esse meminerimus, os-
 tendit. Neque enim pro eis debitis, quæ to-
 tius præteritæ vitæ in baptismo per ejus pa-
 cem nobis dimissa esse confidimus, nos præ-
 cepit orare, dicentes: *Dimitte nobis debita*
nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus
nostris; alioquin hanc orationem catechume-
 ni potius usque ad baptismum orare deberent.
 Cum verò eam baptizati orant, præpositi &
 plebes, pastores & greges, satis ostenditur
 in hac vita, quæ tota tentatio est, neminem
 se tamquam ab omnibus peccatis immunem
 debere gloriari.

49. PROINDE etiam virgines Dei irre-
 prehensibiles quidem sequuntur agnum quò-
 cumque ierit, & peccatorum purgatione per-
 perfecta, & virginitate servata, quæ non rediret
 amissa: sed quia eadem ipsa Apocalypsis, ubi
 tales tali revelati sunt, etiam hinc eos lau-
 dat, quòd in ore eorum non sit inventum
 mendacium; meminerint etiam in hoc esse ve-
 races, ne se audeant dicere non habere pec-
 ca-

CAPUT
 XLIX.
 Virgines
 irrepre-
 hensibiles
 purgatione
 peccato-
 rum & hu-
 mili con-
 fessione.
apoc. 14.5.

catum. Idem quippe Joannes qui illud vidit,
 hoc dixit: *Si dixerimus quia peccatum non*
habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in
nobis non est. Quòd si confessi fuerimus de-
licta nostra, fidelis est & justus, ut dimit-
tat nobis peccata nostra, & purget nos ab
omni iniquitate. Quòd si dixerimus quoniam
non peccavimus, mendacem faciemus eum,
& verbum ejus non erit in nobis. Hoc certè
 non illis aut illis, sed christianis omnibus di-
 citur, ubi & virgines se debent agnoscere. Sic
 enim erunt sine mendacio, quales in Apoca-
 lypsi apparuerunt. Ac per hoc quamdiu non-
 dum est in cælesti sublimitate perfectio, in-
 vituperabiles facit in humilitate confessio.

50. Sed rursus ne per occasionem hujus
 sententiæ quisquam cum mortifera securitate
 peccaret, seque trahendum permetteret, tam-
 quam mox delendis facili confessione pecca-
 tis, continuo subjecit: *Filioli mei, hæc scrip-*
si vobis, ut non peccetis: & si quis pecca-
verit, advocatum habemus ad Patrem Je-
sum Christum justum, & ipse propitiator est
peccatorum nostrorum. Nemo itaque à pec-
 cato tamquam redditurus abscedat, nec se hu-
 jusmodi quasi societatis pacto cum iniquitate
 constringat, ut eam confiteri quàm cavere de-
 lectet. * SED quoniam etiam satagentibus vi-
 giliantibusque ne peccent, subrepunt quodam
 modo ex humana fragilitate peccata, quam-
 vis parva, quamvis pauca, non tamen nulla;
 eadem ipsa fiunt magna & gravia, si eis su-
 perbia incrementum & pondus adjecerit: à
 sacerdote autem quem habemus in cælis, si
 pia humilitate perimantur, tota facilitate pur-
 gantur.

51. Sed non contendo cum eis qui asse-
 runt

Si quis for-
 tè hic sine
 pec-

Mortifera
 securitas.
 peccandi
 spe veniæ
 confitenti-
 bus promissæ.
 I. Joan. 2.
 I.

CAP. L.
 Peccata
 parva quæ
 subrepunt;
 vigilantibus,
 superbia cres-
 cunt, hu-
 militate perimun-
 tur.

peccato,
quanto
magnum est
tanto mag-
gis humili-
liat se.
2. Cor. 10.
12.

Joann. 13.
16.

Matth. 11.
27.

Ibid. 28.

CAP. LI.
Virginita-
tis custos
Deus qui
eam dedit;
apud humi-
les quies-
cit.

a
1. Joann. 4.
8.

Isai. 66. 2.

runt hominem posse in hac vita sine ullo peccato vivere: non contendo, non contradico. Fortassis enim ex nostra miseria magnos metimur, & comparantes nosmetipsos nobismetipsis, non intelligimus. Unum scio, quòd isti magni, quales non sumus, quales nondum experti sumus, quanto magni sunt, tanto humiliant se in omnibus, ut coram Deo inveniant gratiam. Quàmlibet enim magni sint, non est servus major domino suo, vel discipulus magistro suo. Et utique ille est Dominus qui dicit: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Et ille est Magister qui dicit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & discite à me.* Et tamen quid discimus? *Quoniam mitis sum, inquit, & humilis corde.*

52. HIC dicet aliquis: Non est hoc jam de virginitate, sed de humilitate scribere. Quasi verò quæcumque virginitas, ac non illa quæ secundum Deum est, à nobis prædicanda suscepta est. Quod bonum quanto magnum video, tanto ei, ne pereat, a furem superbiam pertimesco. Non ergo custodit bonum virginale, nisi Deus ipse qui dedit: & *Deus caritas est.* Custos ergo virginitatis caritas: locus autem hujus custodis humilitas. Ibi quippe habitat, qui dixit super humilem & quietum & trementem verba sua requiescere Spiritum suum. Quid itaque alienum feci, si bonum quod laudavi, volens tutius custodiri, curavi etiam locum præparare custodi? Fidenter enim dico, nec mihi ne irascantur timeo, quos ut mecum sibi timeant sollicitus moneo: facilius sequuntur agnum, etsi non quòcumque

a Editi, futura m habebant, loco furem. Emendantur ex MSS.

que ierit, certè quò usque potuerint, conjugati humiles, quàm superbientes virgines. Quomodo enim sequitur, ad quem non vult accedere? Aut quomodo accedit, ad quem non venit ut discat, *quoniam mitis sum & humilis corde?* Illos proinde sequentes, agnus quòcumque ierit ducit, in quibus prius ipse ubi caput inclinet invenerit. Nam & quidam superbus & dolosus hoc ei dixerat: *Domine, sequar te quòcumque ieris.* Cui respondit: *Vulpes foveas habent, & volatilia cæli nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum inclinet.* Arguebat nomine vulpium astutam dolositatem, & nomine volucrum ventosam elationem, in quo ubi requiesceret piam non inveniebat humilitatem. Ac per hoc nusquam omnino secutus est Dominum, qui se promiserat, non usque ad quemdam profectum, sed omnino quòcumque ierit securum.

53. QUAPROPTER hoc agite, virgines Dei, hoc agite: sequimini agnum quòcumque ierit. Sed prius ad eum quem sequamini, venite, & discite, quoniam mitis est & humilis corde. Humiliter ad humilem venite, si amatis; & ne discedatis ab illo, ne cadatis. Qui enim timet ab illo discedere, rogat & dicit: *Non mihi veniat pes superbiæ.* Pergite viam sublimitatis pede humilitatis. Ipse exultat humiliter sequentes, quem descendere non piguit ad jacentes. Dona ejus illi servanda committite, fortitudinem vestram ad illum custodite. Quidquid mali ipso custodiente non committitis, tamquam remissum ab illo deputate: ne modicum vobis existimantes dimissum, modicum diligatis, & tudentes peccata publicanos ruinosâ jactantiâ contemnatis.

Matth. 11.
29.

Matth. 8.
19. & 20.

CAP. LII.
Humilitas
virginibus
qua ratione
exercenda.

Ps. 35. 12.

Ps. 58. 10.

444 S. AUGUSTINI EPISCOPI

tis. De viribus vestris expertis cavete, ne quia ferre aliquid potuistis inflemini: de inexpertis autem orate, ne supra quàm potestis ferretentemini. Existimate aliquos in occulto superiores, quibus estis in manifesto meliores. Cum aliorum bona, fortè ignota vobis, benignè creduntur à vobis, vestra vobis nota non comparatione minuuntur, sed dilectione firmantur: & quæ fortè adhuc desunt, tanto dantur facilius, quanto desiderantur humilius. Persèverantes in numero vestro præbeant vobis exemplum, cadentes autem augeant timorem vestrum. Illud amate, ut imitemini; hoc lugete, ne inflemini. Justitiam vestram nolite statuere, Deo vos justificanti subdite. Veniam peccatis donate alienis, orate pro vestris; futura vigilando vitate, præterita confitendo delete.

CAP. LIII.
Virgines
quanto
sanctiores,
tanto sunt
humiliores.

54. ECCE jam tales estis, ut professæ atque servatæ virginitati ceteris etiam moribus congruatis. Ecce jam non solum homicidiis, sacrificiis diabolicis & abominationibus, furtis, rapinis, fraudibus, perjuriis, ebriositatibus, omnique luxuriâ & avaritiâ, simulationibus, æmulationibus, impietatibus, crudelitibus abstinete: verùm etiam illa quæ leviora vel sunt vel putantur, non inveniuntur nec oriuntur in vobis; non improbus vultus, non vagi oculi, non infrènis lingua, non petulans risus, non scurrilis jocus, non indecens habitus, non tumidus aut fluxus incensus: jam non redditis malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: jam postremò illam mensuram dilectionis impletis, ut ponatis animas pro fratribus vestris. Ecce jam tales estis, quia & tales esse debetis. Hæc amata virginitati, angelicam vitam hominibus, &

ca-

cæli mores exhibent terris. Sed quanto magni estis, quicumque ita magni estis, tanto humiliare vos in omnibus, ut coram Deo inveniatis gratiam, ne superbis resistat, ne se exaltantes humiliet, ne inflatos per angustam non trajiciat: quàmquam superflua sit sollicitudo, ne ubi fervet caritas, desit humilitas.

55. SI ergo nuptias contempsistis filiorum hominum, ex quibus gigneretis filios hominum, toto corde amate speciosum formâ præ filiis hominum: vacat vobis, liberum est cor à conjugalibus vinculis. Inspecite pulchritudinem amatoris vestri: cogitate æqualem Patri, subditum & Matri; etiam in cælis dominantem, & in terris servientem; creatorem omnia, creatum inter omnia. Illud ipsum quod in eo derident superbi, inspicite quàm pulchrum sit: internis luminibus inspicite vulnera pendentis, cicatrices resurgentis, sanguinem morientis, pretium credentis, commercium redimentis.

* HÆC quanti valeant cogitate, hæc in statera caritatis appendite, & quidquid amoris in nuptias vestras impendendum habebatis, illi rependite.

56. Bene quòd interiorem vestram pulchritudinem quærit, ubi vobis dedit potestatem filias Dei fieri: non quærit à vobis pulchram carnem, sed pulchros mores, quibus frenetis & carnem. Non est cui de vobis quisquam mentiatur, & faciat sævire zelantem. Videte cum quanta securitate ametis, cui displicere falsis suspicionibus non timetis. Vir & uxor amant se, quoniam vident se; & quod non vident, timent in se: nec certi gaudent ex eo

CAP. LIV.
Sponsum
toto corde
amant.

* CAP. LV.
b

Quanta felicitate ac securitate amatur sponsus.

a Sola editio Lovi. per angustam portam.

b Sic MSS. At editi, nuptiis vestris, omisso in.

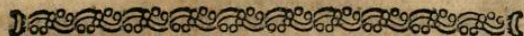
eo quod in manifesto est, dum in occulto suspicantur plerumque quod non est. Vos in isto quem oculis non videtis, & fide conspiciatis, nec habetis verum quod reprehendatis, nec eum metuitis ne de falso forsitan offendatis. Si ergo magnum amorem conjugibus deberetis, eum propter quem conjuges habere noluistis, quantum amare debetis? Toto vobis figatur in corde, qui pro vobis est fixus in cruce: totum teneat in animo vestro, quidquid noluistis occupari connubio. Parum vobis amare non licet, propter quem non amastis & quod liceret. Sic amantibus mitem & humilem corde nullam vobis superbiam pertimesco.

CAP. LVI.
Conclusio
operis.

57. PRO modulo itaque nostro & de sanctitate qua Sanctimoniales propriè dicimini, & de humilitate qua conservatur quidquid magnum dicimini, satis locuti sumus. Digniùs autem illi tres pueri, quibus refrigerium in igne præbebat, quem corde ferventissimo diligebant, vos de hoc opusculo nostro, verborum quidem número longè brevius, sed pondere auctoritatis multò grandius, in Hymno, quo ab eis Deus honoratur, admoneant. Nam sanctitati humilitatem in Dei laudatoribus conjungentes, apertissimè docuerunt, ut tanto quisque caveat ne superbià decipiatur, quanto sanctiùs aliquid profitetur. Proinde vos quoque laudate eum, qui vobis præstat, ut in ardore medio sæculi hujus, quamvis conjugio non copulemini, non tamen uramini; & orantes etiam pro nobis: *Benedicite, sancti & humiles corde Dominum, hymnum dicite & superexaltate eum in sæcula.*

Dan. 3. 87.

AD-

ADMONITIO
IN OPUSCULUM
DE BONO VIDUITATIS.

DESIDERIUS Erasmus nititur adimere hoc Opusculum Augustino, & adversario ipsius Juliano dare. Quæ affert in Juliani gratiam argumenta, piget refellere. Contra Augustinum nihil ferè obtendit nisi dictionis facilitatem: sed hæc ipsa facilitas dictionis clamitat Opus esse Augustini. Jacobus Pamelius in Notis ad Tertulliani librum contra Hermogenem cap. 1. n. 7. id Operis citans hisce verbis, Auctor Opusculi de Bono Viduitatis inter lucubrations D. Augustini; significat putare se illud minimè ab Augustino confectum. Pro qua opinione Lindanus in Panoplia lib. 4. cap. 98. argumentum existimat non leve sibi suppetere ex Concilio carthaginensis quarti, cui subscripsisse Augustinus legitur, canone 104. quo statutum est, ut viduæ quæ se Domino devoverant suscepto religioso habitu, si ad nuptias sæculares sive secundas postea transierint, sine christianorum communione maneant, & crimine adulterii notentur. Nempe contrà, subsequenti libri Auctor cap. 10. & 11. eos redarguit qui putant lapsarum à sancto proposito feminarum, si nupserint, non esse conjugia, sed adulteria, & eas volunt à maritis separatas reddere continentæ. Verum nihil hinc Au-